

Arta c. I.

1902

Doună Novele

Popa Tanda de I. Slavici. — Socoteală de A. Vlahuță.

CARANSEBES

Nr. 31. „Biblioteca Noastră“ Nr. 31.
Director E. HODOȘ

=====
EDITURA „BIBL. NOASTRE“
=====

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ ÎN CARANSEBEȘ

1900

POPA TANDA

— Novelă de Ioan Slavici —

I

Ierte-l Dumnezeu pe dascălul Pintilie ! Iera un om bun și cântăreț vestit. Și murăturile foarte îi plăceau. Mai ales dacă iera cam răgușit, le bea cu gălbenuș de ou și i se dregea organul, încât resunau ferestrele când cânta : „Mântuește Doamne norodul tău !“ Iera dascăl în Butucani, bun sat și mare, oameni cu stare și cu socoteală, pomeni și ospete de bogat. Eară copiii n'avea dascălul Pintilie decât doi : o fată, pe care a măritat-o după Petrea Țapului, și pe Trandafir, părintele Trandafir, popa din Sărăceni.

Pe părintele Trandafir să-l țină Dumnezeu! Ieste om bun; a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chear și reposatul tatăl său, Dumnezeu să-l ierte, și totdeauna vorbește drept și cumpănit ca și când ar ceti din carte. Și harnic și grijitor om ieste părintele Trandafir. Adună din multe și face din nimica ceva. Strânge, drege și culege, ca să aibă pentru sine și pentru alții.

Mult s'a ostenit părintele Trandafir în tinereța lui. Școlile cele mari nu se fac numai eac'așa, mergând și venind; omul sărac și mai are și mai rabdă; eară cu capul se lucrează mai greu decât cu sapa și cu furca. Dar toate s'au făcut și nici n'au rămas lucru zădarnic. Trandafirică a ajuns popă în satul tătâne-său, în Butucani, bun sat și mare, oamenii cu stare și cu socoteală; ear la pomeni și la ospete părintele Trandafir nu mergea bucuros.

Minunat om ar fi părintele Trandafir, dacă nu l-ar strica un lucru. Ieste greu la vorbă, cam aspru la judecată: prea de-a-dreptul, prea verde-fățiș. Iel nu mai sucește vorba, ci spune drept în față, dacă i s'a pus ceva

pe inimă. Nu ie bine omul să fie așa. Omenii se prea supără, când le luăm căciula din cap. Și ie bine să trăim bine cu lumea. Aceasta s'a văzut și cu ale părintelui Trandafir. Un om ca iel nici doi ani n'a putut să stea în Butucani. Când una, când alta : odată da cu vorba 'n săteni, altădată în protopop...

Nu-i vorbă, drept avea părintele Trandafir să facă așa. Ieste numai, că dreptul ie treaba celor mai mari în putere ; cei mai slabi trebuie să și-l arete pe 'ncetul. Furnica nu răstoarnă muntele, dar îl poate muta din loc, încet însă, încet — bucățică după bucățică. — Poate că știea și părintele, că ieste așa în lume ; dar iel avea legea lui, și punct. „Ce-i drept și adevărat, nici la dracul nu-i minciună!“ Țsta iera cuvântul lui ; cu acest cuvânt ș'a făcut calea din Butucani. Adecă nu tocmai iel a făcut-o, ci sătenii. O vorbă, și încă ceva, pentru mai bună înțelegere, la protopop, — o cale la Episcopie și aici o vorbă bună dela protopop, lucrurile se fac, numai dacă le știm face ; cu mult, cu puțin, părintele Trandafir fu trimis dela Butucani la Sărăceni...

Popă 'n Sărăceni ! Cine știe ce vrea să zică popă 'n Sărăceni ! Dar așa-i trebuie pă-

rintelui Trandafir! Cine vrea să sară peste groapă, arunce-și mai nainte desagii peste ea. Părintele Trandafir n'avea însă decât o nevastă și doi copii: desagii îi ierau deșerti. Pentru aceea îi iera atât de greu să sară din Butucani la Sărăceni.

Pe Valea-Seacă ieste un sat, pe care oamenii îl numesc „Sărăceni“. Pe o vale „seacă“, un sat „Sărăceni“: mai rău nu poate să sune însemnarea unui loc.

„Valea-Seacă!“

„Vale“, pentru-că ieste un loc închis între munți; „seacă“, pentru-că pârăul ce ș'a făcut cale pe mijlocul văii, ieste sec aproape întregul an.

Eată cum stă valea:

În dreapta ieste un al doilea deal „Râpoasa“. În stânga sânt alte trei dealuri numite „Fața“, „Gropnița“ și „Aluniș“.

Pe „Râpoasa“ cresc stânci; pe „Fața“ sânt holde; pe „Gropnița“ ieste satul, eară pe „Aluniș“ sânt mormintele satului între aluni și mesteacănii. Așa în dreapta și așa în stânga; dar lucrul de căpetenie ieste tocmai în fund. Aici sânt munții; de aici vine ce vine.

Dincolo peste „Râpoasa“ ieste „Valea Răpiții“, o vale mai adâncă decât „Valea-Seacă“ și numită așa, pentru că printr'însa curge „Răpița“. Răpița ieste supărăcioasă, și mai ales în timp de primăvară, ear pârăul de pe Valea-Seacă ieste un crac al „Răpiții“. Primăvara când se topește neaua pe munți, „Răpița“ se supără, varsă o parte din mânia ei în cracul de pe Valea-Seacă și asta încetează a mai fi „seacă“. În câteva ceasuri Sărăcenenii sânt numai prea bogați de apă. Așa o pat aproape în fiecare an. Când semănăturile din vale par mai frumoase, Valea-Seacă minte cu numele și spală tot ce-i pică în cale.

Ar fi încă bine, dacă astă năpădire ar ținea numai scurtă vreme. Apa rămâne însă în vale, formând multe locuri de adăpost pentru neamul broscănesc. Eară în locul grânelor, pe lângă bălți, cresc răchite și se îmbuibă sălcișul.

Ieste oare minune, dacă în urma acestora Sărăcenenii s'au făcut cu vremea cei mai le-neși oameni? Ieste nebun acela, care seamănă unde nu poate secera. Pe „Fața“ locul ieste

nisipos, grâul crește cât palma și păpușoiul cât cotul; pe „Râpoasa“ nici murele nu se fac; eară în vale apa mănâncă rodul. Unde nu ie nădejde de dobândă, lipsește și îndemnul de lucru. Cine lucrează, vrea să câștige, eară Sărăcenenii ș'au fost scos gândul de câștig, pentru aceea nici nu se aflau îndemnați să lucreze. Cât puteau, petreceau vremea întinși la răcoare; cât nu puteau, îș mâncau zilele lucrând prin alte sate învecinate. Când venea apoi eara... vai și amar! ear cine ie deprins cu răul, la mai bine nici nu se gândește; Sărăcenenilor le părea că decât așa, mai bine nici nu poate fi. Peștele în apă, paserea în aer, cârtița în pământ și Sărăcenenii în sărăcie!

Sărăcenii? Un sat cum Sărăcenii trebuie să fie. Ici o casă, colo o casă... tot una câte una... Gardurile sânt de prisos, fiindcă n'au ce îngrădi; uliță ieste satul întreg. Ar fi prost lucru un horn la casă; fumul află cale și prin acoperiș. Nici murueala de pe păreții de lemn n'are înțeles, fiindcă tot cade cu vremea de pe dânșii. Câteva lemne clădite la olaltă, un acoperiș de pae amestecate cu

fân, un cuptor de imală cu prispa bătrânească, un pat alcătuit din patru țapi bătuți în pământ, o ușă făcută din trei scânduri înțepente c'un par cruciș și cu altul curmeziș... lucru scurt, lucru bun. Cui nu-i place, să-și facă altul mai pe plac.

În vârful satului, adecă la cel mai înălțat loc, ieste o alcătueală, pe care Sărăcenii o numesc „biserica”. Ce să fie și asta? Ieste o grămadă de groși bătrâni, puși unii peste alții în chip de păreți. În vremile bătrâne, cândva, nu se știe când, acest fel de păreți, se aflau cu partea de din sus privind tocmai spre cer; acum însă, nici asta nu se știe de când, iei se aflau în supusă plecare spre aceea parte, care avea să țină locul unui turn. — Asta pentru că stâlpii din față, fiind putreziți de când a bătut vântul cel mare — s'au plecat spre răbdătorul pământ, trăgând cu sine întreaga alcătueală. Așa a și rămas apoi, fiind biserica, cel puțin în Sărăceni, un lucru de prisos.

Popă? Se zice că nu ie sat fără de popă. Pe semne, cine a făcut zicala asta n'a știut de Sărăceni. Sărăcenii iera un sat fără de

popă. Adecă — iera sat cu popă, — numai că popa lor totdeauna iera popă fără sat. Un lucru singur în felul lui cu Sărăcenii aștia. Mai că n'a fost încă popă, care să fi stat mai mult decât trei zile în Sărăceni: într'una vine, într'alta rămâne, ear în a treia se duce. Câți popi vinovați toți au trecut prin Sărăceni, și care a stat mai multă vreme, aici s'a curățit de păcate.

Eară acuma părintele Trandafir ajunsese la acest canon de pocăintă. Iel nu mai putea să aștepte, că va face ca alții, să vină o zi, să stea alta și să se ducă în a treia. Știa că s'a pus prea rău la protopop, pentruca să poată crede, că-l va trimite la alt sat. Eară fără de sat, nu putea să rămână. Popă fără sat, roată făr de car, jug făr de boi, căciulă pusă într'un vârful de par. Îș puse dar de gând, ca s'o iee precum i se face, să facă din nevoie drag și să stee bucuros în Sărăceni. Iera sat cel puțin de nume: nimeni nu putea zice că ie popă făr de sat. Și într'adevăr, mai potrivit popă pentru mai potrivit sat nici cu bobii nu s'ar fi putut găsi. Traista popii se potrivea cu pragul poporenilor.

Chear dela început părintele Trandafir a înțeles un lucru: cumcă în Butucani iera mai bine decât în Sărăceni. Oamenii aveau câte ceva, eară de unde ieste, poți lua. În Sărăceni însă toate încuetorile ierau de lemn. Și apoi părintele judeca: popa face treaba satului, ear satul să îngrijească de traista popii.

Multă vreme n'a trecut, până părintele a început să prindă încredințarea, că cu de-săvârșire proști n'au fost oamenii, care au început cu pomenile și cu ospețele. „Ieste un lucru folositor — zicea iel — când oamenii se adună spre a se mângăia și veselî împreună. Chear Mântuitorul a început cu pomenile și cu nunta dela Cana Galileii.“ Așa gândea acum părintele Trandafir; dar în Sărăceni nu ierau nici pomeni, nici ospețe.

„Un lucru! — îș zise părintele mai în urmă. — În satul sărac popa nici spice n'are de unde culege. Câtă vreme vor fi Sărăcenenii leneși, iei vor rămânea săraci și ieu stau flămând!“ Îș puse dar de gând, ca să facă din poporeniî săi oameni harnici.

Omul harnic mănâncă peatră, scoate caș din apa de baltă și seceră fir de grâu unde au crescut cucute.

„Apoi — sfârși popa, — când vaca are hrană, ea nu rămâne stearpă!“

Așa a zis; așa s'a pus și să facă. Un om, care n'are ce să mănânce, își face treabă din treaba altora. Nici acum nu face bine! Orbul n'ajută pe olog; flămânzii nu îndreaptă treaba satului; când găștele păzesc stratul, puțin îi rămâne grădinarului. Ei, dar părintele Trandafir ie vârtos la cap; unde pleacă, merge și ajunge, ori moare pe drum.

În cea dintâi Duminecă părintele Trandafir ținú o predică înaintea oamenilor ce s'au adunat în număr mare, ca să vadă pe popa cel nou. Nu ieste mai mare mulțumire pentru omul ce dorește binele altora decât aceea, când vede că ieste ascultat de cătră alții și că vorbele lui prind rădăcini. Gândul bun se înmulțește, cuprinzând loc în mai multe suflete, și cine-l are și poartă, mai ales atunci dacă îl prețuește, se bucură când vede că-și face cale 'n lume. Părintele Trandafir se simțea norocit într'aceea zi. Nici odată iel n'a fost ascultat cu atâta luare aminte ca astă dată. Părea că oamenii aceia ascultă ceea ce știu, dar nu știu bine, și-i sorbeau

vorbele cu atâta sete, încât părea c'ar voi să-i scoată sufletul, ca mai ușor să culeagă din iel învățătura.

S'a citit în ziua aceea evangelia asupra fiului rătăcit. Părintele Trandafir a arătat, cum Dumnezeu, în nesfârșita lui iubire de oameni, l-a făcut pe om spre fericire. Fiind omul în lume, Dumnezeu voește, ca iel să simtă toate plăcerile curate ale acestei vieți, pentrucă numai așa poate să o iubească și să facă bine într'însa. Omul, care din vina sa, ori în urma altor întâmplări simte numai amar și necazuri într'astă lume, nu poate iubi vieța, și neiubind-o, desprețuește în chip păcătos acest înalt dar dumnezeesc.

Ce fac însă oamenii leneși, oamenii, care nu-și dau nici o silință, care nici mâna nu ș-o întind ca să iee darul? Sânt păcătoși! căci nu numai dorințe avem, ci și poște trupești. Poștele cele curate sânt date omului, ca să le stâmpere prin rodul muncii; dorințe îi sânt date în suflet, ca să cuprindă lume și Dumnezeu în sine, și fericit să le privească. Lucrarea ieste dar legea firii ome-

nești, și cine nu lucrează, greu păcătuește. După aceste părintele a arătat cu vorbe, care dau gândirilor chip viețuitor, cât ieste de ticăloasă vieața unui om peritor de foame, și a dat credincioșilor săi sfaturi zemislite în mintea lui înțeleaptă, — cum iei ar trebui să lucreze în primăvară, în vară, în toamnă și în eamnă.

Oamenii au ascultat; în fețele lor iera scrisă vorba părintelui; eară mergând spre casă, iei vorbeau numai despre ceea ce au ziseră în biserică și fiecare se simțea cu un om mai mult decât până acuma. Ierau poate mulți și de aceia, care așteptau numai să treacă sfânta Duminecă, pentruca în cea dintâi zi de lucru să înceapă.

„Așa popă n'a mai fost în Sărăceni!“
grăi Marcu Florii Cucului, despărțindu-se de vecinul său Mitru.

„Popă, chear popă ca la un sat cinstit“, răspunse Mitru, ca și când ar fi simțit, că cinstit, satul său, tocmai cinstit, nu ieste.

Au venit apoi alte Dumineci. Părintele Trandafir a mai dat însă îndărăt cu predicile. Chear în a doua Duminecă n'avea cui

să-i vorbească. Iera vremea cam ploioasă și oamenii au rămas pe acasă. Alte Dumineci însă iera vremea frumoasă: pe semne atunci nu se îndurau oamenii de vreme; le venea greu a se despărți de cerul lui Dumnezeu. Așa, câte-o babă, câte-un moșneag cam slab la vedere și mai slab la auz, mai avea părintele prin biserică. Adeseori rămânea numai cu Cozonac, clopotarul. Așa nu se face treabă!

Dacă ar fi fost alt fel de om, s'ar fi oprit aici. Părintele Trandafir ie însă ca și capra în grădina cu curechi. Când îl scoți pe ușă, îți intră prin gard; când astupi gardul, dai că sare peste gard și îți face mai multă pagubă, stricând și streșina gardului. Dar țină-l Dumnezeu! — ie numai vorbă! — tot om bun rămâne părintele Trandafir,

„Așteptați! — grăi iel. — Dacă nu veniți voi la mine, mă duc ieu la voi!“ — și apoi porni popa la colindă, cât ie ziua de mare, gura lui nu se mai oprea. Unde prindea oamenii, acolo îi ținea la sfaturi. La câmp dai de popă, la deal dă popa de tine; mergi ia vale, te întâlnești cu popa; întri'n pădure, tot pe popa îl afli. Popa la biserică, popa la

mort, popa la nuntă, popa la vecin: — trebuie să fugi din sat, dacă voești să scapi de popă. — Și unde te prinde, te omoară cu sfatul.

Vr'un an de zile a dus-o părintele Trandafir cu sfatul; oamenii ascultau bucuroși, le plăcea să stee de vorbă cu popa și chiar se prindeau de sfaturi. Atâta însă, și mai departe tot povestea cea veche: știeau oamenii cum să facă, dar nu făceau. Părintele se cam năcăjea. De la o vreme a fost sfârșit cu sfaturile. Nu iera om în sat, asupra căruia să nu fi descărcat întreaga sa învățătură: nu mai avea ce să spună.

„Ei! că nu ie bine așa! — grăi earăș preotul. — Nu merge cu sfatul, să încep cu ceva mai aspru“.

Se începú batjocura. — Unde afla un om, părintele Trandafir începea a-l face de râs, și a-și bate joc de iel în tot chipul.

Trece pe lâng'o casă, care nu iera tocmai de ieri acoperită:

„Măi! dar isteț om mai iești tu! — grăește cătră stăpân, — și prin vârful casei ai ferestri. Tare iubești lumina și sfântul soare!“

Află o femeie cu cămașa nespălată. — „Uită măi! — dar de când ați început voi să purtați rochiile de postav?“

Se întâlnește cu un copil nespălat. „Auzi, nevastă, mult lictar aveți voi, de se mânjesc copiii atât de tare“.

Dă de un om culcat la umbră și-i zice: „Bun lucru! bun lucru!“ eară dacă omul se scoală, îl roagă să nu se lase de lucru, că are copii.

Așa începe, și o duce mai departe tot așa. A ajuns treaba într'atâta, încât oamenii cale de-o poștă se feresc din calea popii. A ajuns ca și ciuma. Dar mai rău de cât toate iese una: după atâta tândălitură, oamenii i-au pus numele „*Popa Tanda*“. Apoi popa Tanda a și rămas.

Vorbind drept, sătenilor numai într'un chip nu le plăcea felul popii, Fieștecare râdea bucuros cu popa de alții, nici unuia nu-i prea plăcea însă, când alții râdeau de dânsul. Așa ie firea omului: fiecare pune bucuros șeaua pe eapa vecinului. Și de asta le plăcea părintele Trandafir poporenilor sei; cu atâta însă popa nu se mulțumea.

Nici n'a trecut anul până ce toți oamenii din sat ierau batjocoriți; n'a mai rămas de cine să-și bată joc, căci dela o vreme și cei batjocoriți începeau să râdă. Aici apoi s'a sfârșit. A rămas numai una: ca satul să-și bată joc de popa.

Doi ani de zile au trecut, fără ca părintele Trandafir să fi mișcat satul înainte măcar numai atâta, cât ie dela vorbă până la supărare. Oamenii ajunseseră atâta de sfătoși și atâta de batjocoritori, încât ziua întreagă stau grămezi câte odată la sfat, câte odată la batjocură. Iera un lucru minunat: oamenii cunoșteau binele, râdeau de rău, dar nu se urneau din loc.

Ei! spună om cu suflet: să nu se supere părintele Trandafir?

Ba să se mânie, greu să se mânie!

Și iel s'a mâniat. — A început să ocă-rască oamenii. Cum a purces la sfaturi, la batjocori, așa acum la ocări. Unde prindea omul, acolo îl ocărea.

Dar acuma n'a dus-o departe. La început oamenii se lăsau ocărâți. Mai târziu, mai răspundeau și iei câte ceva, așa, pe sub

căciulă. În sfârșit însă, văzând că merge prea gros, începură și iei să ocărăscă pe popa.

De aici înainte trebile se'ncâlciră. Mergea când cruciș, când curmeziș. Oamenii începură să spună popii vorba, că nu se vor lăsa de răs și de ocară, ci vor merge la Episcopie și-l vor scoate din sat.

Numai asta îi trebuia popii. Au ni merit-o poporeni! Să-l scoată din Sărăceni: acuma începú popa cu adevărată ocară.

Așa a mers: poporeni s'au pus în car. La protopop și de acolo la Episcopie. — —

Ieste în cartea învățăturilor despre vieța lumească o scurtă învățătură: binevoitorii de multe ori ne sânt spre stricare și răuvoitorii spre folos. Părintele Trandafir astă dată n'a avut noroc să tragă folos din răuvoitorii săi. Episcopul iera un suflet bun, vrednic ca să fie pus în toate pomelnicele de pe fața pământului. I s'a făcut milă de bietul popă și i-a dat dreptate, ocărând pe poporeni.

Adecă tot în Sărăceni a rămas popa Tanda. — —

În deobște, nenorocirile se grămădesc asupra omului. Una naște pe cealaltă, sau

că iele sânt surori de cruce. Destul, că le aflăm totdeauna ca umbra și lumina, una lângă alta.

Părintele Trandafir, când sosi acasă dela Episcopie, găsi o soție bolnavă, trei copii mici, al patrulea de lapte, o casă numai hârb: prin pereți se furișea neaua, cuptorul afuma și acoperișul iera tovarăș cu vânturile; ear hambarele goale, punga deșartă și sufletul năcăjit.

Părintele Trandafir nu iera omul, care să fi putut afla calea, pe care să easă din această încurcătură. De ar fi fost alții în starea lui, iel le putea da ajutor; pe sine însuși nu se putea mângăea. Iel stete multă vreme gânditor la opaițul ce arunca lumină somnoroasă; împrejurul lui dormeau toți. Și bolnava dormea. Apoi nimic nu îndeamnă mai mult spre întristare, decât tocmai privegherea între cei ce dorm. Ear acești dormitori ierau iubiții lui, iubiți de-a căror fericire iel avea să răspundă, iubiți, prin care iel viețuea și a căror iubire da preț vieții sale. Gând se înșira cu gând în capul lui. Sufletul îi trecea în trecut și în viitor, și viitorul, în starea în care se

afla, nu putea să și-l înfățișeze decât cu cele mai triste colori. Copiii lui! soția lui! ce va fi de dânșii? Inima îi iera grea, dar nu afla un singur gând mântuitor, un singur chip de scăpare; în lume nu afla nimic, de unde ar fi putut prinde speranță.

A doua zi dimineța iera Duminecă; părintele se duse la biserica cea închinată spre pământ, ca să citească utrenia. Ca îndeobște oamenii, părintele Trandafir nici odată nu ș'a dat seamă despre cele ce făcea. Iera preot, și iera bucuros. Îi plăcea să cânte, să citească evangelia, să învețe creștinii, să mângăe și să dea ajutor sufletesc celor rătăciți. Mai departe nu se gândea. De s'ar fi întrebat cândva, dacă cuprinde iel cu mintea și înalta sfințenie, tainicul înțeles al chemării sale, ar fi răs poate în tăcere de toate acele, pe care omul numai în momentele grele le pricepe. Ieste în firea omului, că dupăce mintea pricepe un șir de lucruri mai ascunse, ea pune aceeași măsură pe lumea întregă și nu mai crede ceea ce nu poate înțelege. Nu totdeauna însă omul gândește. Sânt întâmplări, în fața cărora mintea stă locului: în

primejdie, când sufletul nu mai află ajutor, în bucurie când iel nu află isvorul din care îi curge norocul, și în înșirarea gândirilor sale, când iel nu le mai află legătura. Atunci, când omul în orice chip a ajuns la locul, unde putința începe să se atingă cu neputințele sale, înceată a mai gândi, gândind în locul său firea omenească.

↳ Părintele Trandafir intră în biserică. De câte-ori a intrat iel în biserică! Dar totdeauna precum intră făurarul în făurărie. Acuma însă îl prinse o frică nenteasă; merse câți-va pași înainte, se opri, își ascunse fața în amândouă mâinile și începú să plângă greu și cu suspin înăbușit și viforos. ↳ De ce plângea iel? Înaintea cui plângea? Din gura lui numai trei cuvinte au ieșit: „Puternice Doamne! ajută-mă!...” Și oare credea iel, că acest gând cuprins cu atâta înfocare în desperarea lui, îi va putea da ajutor? Iel nu credea nimic, nu gândea nimic; iel era purtat.

II

Sfânta scriptură ne învață, că întocmai precum plugarul trăește din rodul muncii sale,

și păstorul sufletesc, care slujește altarului, din slujba sa, de pe altar, să trăească. Și părintele Trandafir și într'asta iera credincios cătră sfânta învățătură; iel totdeauna a lucrat numai pentru povățuirea sufletească a poporenilor săi, așteptând ca aceștia, în răsplată, să se îngrijască de traiul lui zilnic. Nu însă totdeauna lumea ieste întocmită după cum ieste scris și ieste poruncă; așa iera numai popa, eară nu și poporeni. Din slujba sa părintele trăgea foarte puțin folos, atât cât nu iera destul, adecă: patru bucăți de pământ la țarină, birul dela poporeni și folosul dela cei născuți și cei morți. Toate la un loc — nimica, fiindcă pe pământ nu resare aproape nimic, birul nu ieste decât de nume, cei născuți se botează de milă, și celor morți li se face pomană de cătră popa.

În apropierea bisericii se află o casă pustie: numai după nume casă. Stăpânul casei ar fi ținut vitele într'ânsa, dar n'avea vite. Lângă casă iera și loc de grădină, grădină însă nu iera, fiindcă zis a fost cum-că garduri în Sărăceni nu sânt. Părintele Trandafir cum-părase casa cu loc cu tot și locuea într'ânsa.

De când casa iera a popii, prea multe îndreptări nu i se făcuseră, și acum iera tot hârb, păreții ciur și acoperișul mreje. Părintele numai de-ale altor case purta grijă.

Masa popii nu iera mai bună decât casa. Vorba cu lumea gheboșilor: omul se îndreaptă după oameni chear și când ar voi să îndrepte oamenii după sine; popa trăea în felul satului. Noroc avea numai de zestrea preutesei; dar de unde numai se ia, multă vreme nu se ia; și asta se apropia de postul cel mare. —

„Nu merge! — grăi părintele Trandafir. — Așa nu merge!“ și începú a se face și iel om ca lumea, a se îngriji înainte de toate de binele casei sale.

Numai decât în primăvară luà un țigan, îl puse să frământa imală și-și lipi casa. În câteva zile toți patru păreții ierau lipiți și muruiți. Acuma părintele ședea mai bucuros afară decât în casă, fiindcă din casă nu se vedea atât de bine murueala casei; și iera frumos lucru o casă muruită în Sărăceni, mai ales când omul își putea zice: „Asta ie a mea!“ Iera însă un lucru, care de fel nu se

potrivea. De câte-ori ochii părintelui scăpătau peste păreți pe acoperiș, iel intra în casă; îi părea c'a văzut acuma destul. Nu privea la acoperișul stricat, și totuși de câte ori voea să vadă păreții, vedea tot acoperișul. Afurisitul de acoperiș! Nu mai iera chip să-l lase precum iera.

Ț Colo jos în vale, pe unde sânt bălțile cele multe, nu cresc numai sălcii și răchite; pe ici pe colea ieste și șovar, pipirig, papură, ba chear și câte un fir de trestie. — „Așa voi să fac!“ gândi popa! Luă un om, îl puse la șovar, la pipirig, la papură și trestie. Sâmbătă iera plin împrejurul casei, — tot snopi legați cu nuele de răchită: eară în ceealaltă Sâmbătă acoperișul iera cârpit și tivit pe vârf cu snopi de trestie, peste care ierau întinse două prăjini legate cu furci. Acuma lucrul iera chear bun — și nu scump. Oamenii treceau pe lângă casa popii, clătinau din cap și ziceau câte-odată: „Popa ie omul dracului!“ Eară popa petrecea bucuros pe afară.

Dar nici astă bucurie n'a ținut multă vreme. Tot se mai afla un lucru, care nu

se potrivea. Popa se simțea prea în câmp. Ca și a lui casă nu mai iera nici una în sat: s'ar fi potrivit, ca ea să fie cumva despărțită de sat. Părintele se cam sfiea a zice: „la mine acasă“, fiindcă vedea că „la iel“ ieste „în sat“. Un gard trebuia încă și o porțiță, pe care să între oamenii, când vin la popa; să fie gard numai de nume, să fie porțița numai pârlez, dar să se știe, că înainte de a intra în casa popii, trebuie să întri în curtea lui.

Popa earăș luă un om, îl trimise să tae spini și pari; bătú parii în pământ, puse spinii pintre pari, și gardul fu gata.

Înainte casei, în spre biserică, pe o întindere de vre-o patru sute de stânjini, locul fu îngrădit; eară porțița se făcú din patru pari înțepeniți cu alți doi, care ierau puși cruciș.

Mai ales preuteasa se bucura foarte, când se văzú așa îngrădită; mai ales popa se bucura, când vedea că se bucura preuteasa. Nu iera zi în care popa ori preuteasa să nu le zică copiilor de vre-o zece ori:

„Auziți? să nu ieșiți afară din curte! jucați-vă aici acasă!”

Când omul a făcut începutul, iel nu mai ajunge la capăt. O dorință naște pe cealaltă. Acuma preutesei i-a intrat un lucru în cap.

„Știi tu ce, popă? — zise ea într'o dimineată — ieu aș gândi că ar fi bine să fac câteva straturi colo de-a lungul gardului”.

„Straturi?”

„Da! să seamăn ceapă, morcovi, fasole, barabule și curechi!” Părintele rămase uimit. Îi părea, că asta ar fi peste puțină. Straturi în Sărăceni!... Dar câteva zile capul îi iera plin de straturi cu barabule, curechi și fasole; așa, peste ear câteva zile, locul iera săpat, straturile ierau făcute. Nu iera ziuă, în care atât popa cât și preuteasa să nu fi mers măcar de zece ori la straturi, pentruca să vadă, dacă nu ierau răsărite semințele. Mare a fost bucuria într'o zi. Popa s'a sculat mai de dimineată. „Muiere, scoală!” — „Ce-i?” — „Au răsărit!” — Toată ziua aceea popa și preuteasa, cu copii cu tot, au petrecut vremea șezând pup între straturi. Care vedea mai

multe semințe încolțite, acela iera mai norocos.

Eară sătenii treceau pe lângă casa popii, priveau pînă la straturile popii și-și ziceau și astă-dată: „Popa ie omul dracului!“

„Auzi tu preuteasă, — grăi acum popa, — oare n'ar fi bine să sămănăm păpușoi pe lângă gard și împrejurul straturilor?“

„Ba bine, zău așa! Mie-mi place păpușoiul verde!“

„Și mie, mai ales copt pe jăratie!“

Lucru nou! Popa se încunjură cu păpușoi. Îi râdea inima, când gândea, cât se va face de frumoasă treaba, când jur împrejur păpușoiul va crește și va acoperi spinii din gard, care începeau a nu-i plăcea părintelui. Dar tot vorba cea veche: un năcaz naște pe celalalt. În dosul casei iera încă o bucată de loc, de vre-o cinci ori mai mare ca aceea îngrădită. Asta nu mai ieșea din mintea popii. Pentruce să stea asta goală? Oare n'ar putea pune iel păpușoi și în dosul casei?

În țarinele de pe „Față“ oamenii arau și sămănau, în sat însă neatins iera pământul, pentrucă aici iera sat.

Marcu Florii Cucului, vecinul popii, avea un plug cam stricat... dar plug, eară Mitru Cătănaș, vecinul lui Marcu, avea doi boi slabi și un cal spetit. Popa, Marcu, Mitru, boii și calul, împreună, munciră o zi de dimineață până seara; locul fu arat și sămănat cu păpușoi.

Popa de aci înainte sta mai bucuros în dosul casei. Iera lucru minunat și frumos — așa brazde! și pintre brazde, pe ici pe colea câte un fir de păpușoi abea încolțit. — Cu toate aceste popa se scărpină câteodată, ba foarte adesea, după ureche. Părea că tot îi mai apăsa ceva pe inimă. Iera lucru greu, de care nu cuteza a se prinde: pământurile din țarină. Până acum le-a fost dat în parte; acuma nu știea ce să facă cu iele. I-ar fi plăcut ca să le lucreze însuși. Să-și vadă iel sămănăturile lui, să meargă la iele cu preuteasa, apoi la toamnă... Iera lucru foarte amăgitor!

S'a făcut multă vorbă cu preuteasa asupra acestui lucru. Trebueau cai, trăsură, plug, slugă, grajd — o mulțime de lucruri trebueau. Eară popa nu prea se pricepea la

plugărie... Și totuși, straturile ierau verzi, păpușoiul încolțea. — Popa își întări gândul; luă rămășița din zestrea preutesei, care sta încă încuiată în ladă și se apucă de muncă.

Plugul Marcului iera bun pentru început. Un cal cumpără popa dela Mitru; alt cal se afla la un om din Valea-Rapiții; Stan Șchiopul avea un car cu trei roate. Popa îl cumpără, fiindcă a câștigat o roată dela Mitru, ca adaus la calul spetit.

Cozonac clopotarul se prinse să fie și slugă la popa, fiind casa lui numai de o săritură de aici. Popa bătú apoi patru stâlpi la capătul casei, doi mai înalți, doi mai scurți; alcătuí trei păreți de nuele, făcú acoperiș de șovar și grajdul fu gata.

În vremea asta părintele Trandafir a îmbătrânit cu zece ani; dar întinerea, când încărcă preuteasa și copiii în trăsură, da bici la cai și mergea ca să-și vadă holdele.

Sătenii îl vedeau, clătinau din cap și earăși ziceau: „Popa ie omul dracului!”

Preuteasa avea însă necazurile iei murești. Ea avea o icoană frumoasă, pe care a fost căpătat-o în cinste dela feciorul popii

din Vezura. Și acuma icoana zăcea pusă în fundul lăzii învelită în hârtie. Ar fi dorit mult s'o pună între ferești, să pună flori și busuioc împrejurul iei, s'o vadă mai adese ori, fiindcă icoana iera chipul Sfintei Mariei Maicii Domnului și pe fiica preutesei o chema Maria. Păretele iera însă murdar și icoana n'avea privaz. Iera și un alt lucru ce o supăra pe preuteasă: o fereastră iera astupată cu beșică de porc, eară în celelalte două ierau trei ochi spărți și cârpiți cu hârtie. Iera cam întunerec în casă.

Paștile se apropiau. Nu mai ierau de cât cinci zile până'n săptămâna cea mare. Dacă popa voea să petreacă Paștile cu preuteașa împreună, nu-i rămânea decât să câștige trei lucruri de căpetenie: var pentru pereți, ferești pentru casă și privaz pentru icoana sfintei Mariei Maicii Preacurate, — tot lucruri care numai în oraș se pot căpăta. — La târg dară!

Avea popa cai, avea și trăsură. Îl cam supărau însă lesele, din care n'au fost rămas de cât spinarea cu coastele.

Îl prindea apoi rușinea, ca popă ce iera,

să meargă fără de lese la târg. În împrumut nu putea lua, fiindcă iera în Sărăceni, unde nici popa n'avea lese cum se cade.

Nevoea ieste cel mai bun învățător. Părintele trimise pe Cozonac în vale după nuele, bătú doi pari în pământ, între pari, tot în depărtare de o palmă, bătú bețișoare mai subțirele și apoi popa, preuteasa, copiii și Cozonac se puseră la împletit. Multă vreme nu trecú, până ce lesele și fură gata. De minune nu era lucrul; ierau însă cele mai bune lese în Sărăceni, bune, încât Cozonac nu se putú răbda să nu-și zică: „Popa ie omul dracului!

La târg și dela târg acasă, părintele se fălea cu lesele sale; află că alții au, ba chiar cumpără mai rele lese decât acelea, pe care le făcuse iel.

„Ce faci popă?”

„Lese“.

„Dacă doar ai.“

„Fac pentru cei ce n'au.“

După Paști, Cozonac începú să curețe bălțile de nuele, eară popa să împletească la lese. Cu cât mergea lucrul mai înainte, cu

atât mai bine mergea; cea din urmă leasă iera totdeauna cea mai bună.

Marcu Florii Cucului iera om sfătos. Îi plăcea să stee de vorbă cu popa. Cozonac curăță nuele, popa împletește, ear Marcu zace întins pe burtă cu capul pe pumni și privește în dragă voe.

„Nueaua asta ie cam lungă — zise părintele, măsurând nueaua cu privirea. — Măi Marcule! ia dă-mi toporul cela, ca s'o fac mai scurtă!”

Toporul iera la picioarele lui Marcu. Marcu ridică partea de dinainte a trupului, se razimă pe cot, întinde piciorul și moșcoțeste, voind să tragă toporul cu piciorul.

„Tare ți-i grabă!” — îi grăește popa — și-i trage una cu nueaua. Marcu sare și se încredințează că iel ieste cu mult mai sprinten decât credea. În urmă, astă încredințare i-a fost de mare folos. Înainte de Rusalii părintele a gătit un car de lese, cu care avea să meargă la târg, și Marcu știea foarte bine, că dacă popa vinde lesele, și iel o să aibă sărbători bune. I-a fost ajutat popii câte-va săptămâni, și lucrul totdeauna aduce folos celui ce-l face.

Înainte de Rusalii începură însă niște ploii, care părea că nu vor mai înceta.

„Nu știu zău ieu, ce voi face — zise popa. — Parcă m'oi lăsa cu târgul până după Rusalii. Mi-i groază să plec pe ploaea asta. Dacă n'o sta ploaea până Joi, apoi ieu unul nu mă duc!“

Marcu se scărpină după urechi, dar nu zise nimic. Vedea și iel, că popa nu se cade să fie plouat. — Îl supăra însă lucrul și-l făcea să se gândească.

„Oare, — grăi iel într'un târziu, încetând a împletí — oare n'am putea noi împletí o rogojină? Șovar, rogoz și pipirig ieste în vale.“

„Măi, poate că ai dreptate — îi răspunse popa. Și aceea tot cam așa trebuie să fie ca și asta ce facem noi.“

Ajutând popii, Marcu a început să facă mai bune lese decât popa. Rogojina a ieșit în cinstea lui Marcu; eară popa n'a venit plouat, ci cu punga plină dela târg.

Ziua sfintelor Rusalii astădată a fost zi bună.

Preuteasa avea rochie nouă, cei trei copii mai mărișori aveau păpucași din oraș,

Măriuca cea micuță avea o pălărie de pae cu două flori roșii, eară păreții casei ierau albi chear și pe din afară, fereștile ierau întregi, casa iera luminoasă și icoana sfintei Mariei Maicii Preacuratei se vedea bine precum iera pusă sus între ferești și împodobită cu florile crescute pe marginea straturilor. Făină albă, carne, unt, ba chear și zahăr a adus popa dela oraș. Părintele o iubea pe preuteasa; preuteasa a început să plângă — nu știu de ce, ear părintele Trandafir iera să plângă și iel când a sosit în biserică; a văzut însă oamenii pe la icoane și a intrat în altar cu lacrămile 'n ochi. Zic oamenii, că iel nici-odată n'a cântat mai frumos decât într'astă zi. A rămas vorba: „Cântă ca popa la Rusalii!“

Poporeni mergeau la popa, intrau pe portiță înainte de a trece pragul, se curăteau pe picioare, îș puneau pălăria în băț, răzimbau bățul de părete, își netezeau mustățile și părul, apoi intrau ca la popa.

Eară când ieșeau din casă, priveau odată împrejur, clătinau din cap și nu mai ziceau nimic. —

Vremile vin; vremile se duc; lumea merge înainte, eară omul, când cu lumea, când împotriva iei.

III

Drumul de țară vine din oraș, trece pe lângă Valea-Seacă și merge mai departe pe Valea Răpiții. Unde se întâlnesc drumurile, la împreunarea celor două văi, pe Răpița ieste o moară, lângă Răpița ieste o rugă, lângă rugă ieste o fântână, ear lângă fântână sânt opt paltini frumoși. Locul acesta se zice: „La rugă la Sărăceni!“ De aici până la Sărăceni nu ieste decât cale de un ceas. Cu toate aceste, de câte ori vine din oraș, Sărăceneanul se oprește aici, adapă caii și mai stă puțină vreme, așteptând ca să vie vr'un drumeț, care să întrebe: „Ce sat ie acela, unde se vede biserica cea frumoasă cu păreți albi și cu turn sclipitor?“ — Fiind întrebat astfel, iel își netezește mustețile și răspunde privind fălos spre acel loc: „Acolo sus pe Gropnița? Acela ie satul nostru, Sărăcenii, dar clopotele să le auzi: ce clopote sânt în turnul acela!.. s'aud cale de trei ceasuri!“

Unde se despart drumurile, ieste un stâlp cu două brațe; pe un braț stă scris: „Spre Valea-Răpiții“, pe celalalt: „Spre Valea-Seacă“.

Drum ca acela, care trece prin Valea-Seacă în spre Sărăceni, jur împrejur nu ieste. Neted ca masa și vârtos ca simburele de cireșe. Se vede că Sărăcenenii l-au făcut de dragul lor. În dreapta și în stânga, tot zece, cincisprezece pași unul de altul, sânt niște nuci tufoși, la care omul privește cu drag. Albia pârăului rămâne la dreapta: drumul trece pe coaste, mai pe sus, ca să nu-l atingă năpădirea apei. Sărăcenenii au trebuit să sfarme stânci în calea lor; dar au făcut-o bucuroși, fiindcă din stânci ș-au făcut drumul.

Pe aicea Sărăceneanul se simte acasă, pentru aceea mână numai în pași. De altmintrelea nici nu i se urește. Aproape la tot pasul întâlnește câte un cunoscut, cu care mai schimbă vorba „de unde și până unde?“

Ăsta duce un car de var, celalalt un car de poame; mai apoi vine unul cu îm-

pletituri, altul cu un car de roate, doage ori alt lemn lucrat. Eară pe marginea drumului din când în când, dă de petrarii, care ciocănesc din zori de zi până la apusul soarelui. Astă cale nu ie pustie.

Unde cotește valea și drumul, acolo sânt vărăriile, Aici apoi ie târg întreg. Unii încarcă var, alții descarcă peatră și lemne; petrarii fac tocot; vărarii aruncă lemne în foc; stăpânii fac larmă unul pentru cinci.

Dela acest loc și satul se vede mai bine. Grădinile sânt însă prea îndesate cu pomi, numai pintre crengi ori peste pomi vedem pe ici pe colea câte o bucată din păreții și acoperemintele caselor. Casa popii ieste tocmai sus lângă biserică: nici din asta nu vedem însă decât cinci ferestri și un acoperemânt roșu cu două hornuri. În față cu biserica ieste școala. Casa, din care nu vedem decât o bucată de părete cu două ferestri mari și acoperemântul, ieste a Marcu Florii Cucului. — Eară zidirea cea mare, care se vede mai în vale, ieste primăria. — Dacă satul nu ar fi atât de îndesat, ar trebui să ni se înfăți-

șeze foarte frumos. Așa însă rămâne învălișul, din care trebuie să ne închipuim cele ce nu vedem.

Toate s'au schimbat; numai părintele Trandafir a rămas precum a fost: verde, vesel și harnic. Dacă părul cărunt și barba căruntă nu ar vesti vremea lui, am crede că copilașii, cu care se joacă în spre sară la laița cea de dinaintea casei, sânt copilașii lui.

Unul dintre copilași, pe care l-a ridicat ca să-l sărute, îi fură pălăria din cap și fuge cu ea năstașnic. Măriuca deschide fereastra și strigă: „Trandafirică al mamei, nu lăsa pe moș-tătuca cu capul gol!“ Apoi fuge dela fereastră, pentru ca să prindă pe Ileana, care a furat ceapța bunicăi, s'a împodobit cu ea și vine să se fălească la moș-tătuca. Moș-tătuca râde din toată inima, îi place gluma. Tocmai vine dela vecernie și părintele Coste și prinde atât pe Ileana, cât și pe Măriuca, le sărută și apoi se pune pe laiță lângă socrul său. Marcu, vecinul, vechiul prieten, socrul Măriuței, om din casă, vede alaiul și vine și iel să stee de vorbă. „Bătrânule!

Na-ți căciula, nu sta cu capul gol!“ grăește bunica întinzând căciula pe fereastră.

Un om din sat trece, le poștește „bună odihnă“ și-și zice: Ține-l, Doamne, la mulți ani, că iese omul lui Dumnezeu!

 SOCOTEALĂ

Cyano soluti

TX

Trecut si eu

SOCOTEALĂ . . .

— Novelă de A. Vlahuță —

Ion a plecat, bodogonind, la curte. Vrea să mai vadă odată pe boer, vrea să-l mai întrebe odată, să-l roage frumos să-i deschidă și lui capul, că iel ie prost și nu se dumereste în nici un chip, cum de nu se mai poate iel mântui de datoria, în care s'a încurcat acum trei ani, când a luat dela curte doi galbeni și o mierță de păpușoi, ca să aibă cu ce-și scoate casa din eamnă. În mintea lui, ca pe un răboj, stau însemnate zilele de muncă, fălcile de arătură, de prașilă, de cosit și de secerat; lanuri nemărginite i se împânzesc înaintea ochilor... ca un rob a muncit, și iel și nevasta lui, și fata

lui, și cu ce s'a ales? N'apuca odată să pue franc peste franc, că vătăjelul îi și lipea bi-letul galben dela perceptor. Îș face ear so-coteala; i se pare ciudat de tot: pe bună dreptate, ar mai avea de luat, ear nu de dat. Și cu toate astea când deschide boierul con-dica și le ia pe scris — iese alt fel. Nu mai departe decât azi dimineață: socotesc iei ce socotesc, boierul cu vechilul, și-l scot da-tor cu două fălci de arat, uña de prașilă, și treizeci de zile cu palma.

— Ei, te-ai dumerit, bade Ioane?

— ... M'am dumerit...

— Așa-i?

— Așa-i.

Dar când a ajuns acasă, și-a făcut de iznoavă socoteala, băbește, cum îl taie pe iel capul, ș'a văzut că nu-i așa.

— Du-te, omule, și fi mai cu inimă, nu te mai lăsa să te îmbolmojască cu vorba. Ce dracu, noi bețivi nu sântem, noi trândavi nu sântem, și nici cele guri n'avem de ostoit, o fată-i la casă, ș'aceea-i bărbat, — pe ce se duce toată munca noastră? Gândește-te că mâne îi vadeaua birului, și vine să ne

împlinescă, și n'ai o para chioară, — are să ne vânză și cenușa din vatră. Biata Dumana a stârpit de slabă, îi ies ciolanele prin piele; azi dimineată am desvălit bordeiu, ca să-i dau o mână de ogrinji; cu ce-avem s'o ținem toată eara?

S'ar întoarce iel Ion, dela poartă, dacă nu i-ar turui în cap vorbele astea, ca o darabană. Rari, împrăștiți de vânt, ca niște flori albe scuturate din văzduh, cad primii fulgi de zăpadă. Tot satul par' că doarme. Din când în când se aude un muget lung, răsunător, aproape jalnic în muțenia tristă a văii. „Acum, într'un noroc... ce-o fi, o fi!“ Și eată-l ear pe badea Ion, ca și azi dimineată, stâlpit lângă ușa, învărtindu-și căciula în mâni, neștiind cum să înceapă.

— Ei, ce-i jalba...?

— Apoi, ce să fie cucoane... eaca tot cu socoteala ceea...

Ion tăcú și-și plecà ochii pe căciulă. Privirea aspră, cruntă a boierului îi răcise inima.

— Cum? ce bâigui? nu te 'nțeleg.

— Vă sărut mânila și să mă iertați, cucoane, da eaca, noi nu știm carte, și dacă

aveți bunătate să mai socotiți odată datoria ceea... că, dă... sânt un om nevoieș... și îi păcat de Dumnezeu...

— Așa? bine.

Și boierul se sculă, și trase cu violență de cordonul împletit, care atârna deasupra patului. Servitoarea intră spăriată.

— Ia, cheamă pe Costachi.

Boierul, cu mânilor în buzunar se primblă mâniaș de colo până colo. Ion, cu ochii în jos, își învârtește căciula, și își adună în gând munca făcută, banii primiți. În o tăcere grea, apăsătoare, încărcată de neliniște... Figura de măcelar a lui Costachi vătaful se arată în pervazul ușii.

— Auzi că tot nu-i dumerit. Ia du-l la canțelerie și fă-l să înțeleagă odată!

Costachi făcú din cap semn lui Ion să vie după dânsul. Și în cancelarie, îl întrebă scurt: Ce vrei? — dar nu-i lăsă timp să răspundă; în aceeaș clipeală îl plezní peste gură, de-l podidí sângele. După câteva minute de „răfueală“, un argat îl scoase în brânci din ogradă, și îi azvârli căciula peste poartă.

Bietul Ion, șovăind ca un om toropit de băutură, cu capul gol, cu părul smuls, desfăcut la piept, cu cămașa plină de sânge, o luă întâi spre comună, dar pe la jumătatea drumului se răsândi ș'o cârmí spre casă.

Safta rămase încremenită când îl văzú. Mariuca începú să plângă cu hohot.

— Da ce-i asta Ioane?

— Dă, nevastă, vezi și tu ce-i... socoteala boierului, nu l-ar mai răbda cel de sus!

* * *

Înoptează. La licărirea unui opaiț tustrei stau jos în jurul unei mese mici, rotunde, cu picioarele scurte. În ochii lor stânși, pe fețele lor trase, ie spaimă și disperare. Li-i frică parcă să se uite unul la altul. Oftând, Safta frânge în trei o bucată de mămăligă rece, care se întinde. În mijlocul mesei ie o strachină, pe fundul căreia a mai rămas o țiră de mojdei, dar nimenea nu încinge, și nimenea nu scoate o vorbă. Vântul dudue în horn. Afară fulguese mereu. Vaca rage de foame în bătătură. Grivei urlă în poartă a jale ș'a pustiu.

Cuprins

	Pag.
Popa Tanda	3
<i>et de</i> Socoteală	43